

સ્વામી મુક્તાનંદનાં વચનો પર ધ્યાન

ઈસ્ટરના ઉપલક્ષમાં સિદ્ધયોગ સત્સંગ

ઈશા સરદેસાઈ દ્વારા લિખિત

શીખો, શીખેલું ભૂલી જાઓ અને ફરીથી શીખો

‘સ્વામી મુક્તાનંદનાં વચનો પર ધ્યાન’ના અગાઉના ભાગમાં, મેં લખ્યું હતું કે બાબાજી જે સંતનો પ્રસંગ કહે છે એ સંત સ્વીકારે છે કે તેમણે પોતાના શરીરને ઘણી યાતના-પીડા આપી અને તેઓ તેમના શરીરનો આભાર પણ માને છે કે આટલી યાતના-પીડા આપવા છતાં તેણે તેમને આટલી સહાય કરી, ખાસ કરીને સાધનામાં. મેં એ પણ સમજાવ્યું હતું કે સિદ્ધયોગ પથ પર, આપણાં ગુરુઓ આપણને મધ્યમ માર્ગ અપનાવવાનું શીખવે છે, જેમાં આપણે ભગવાનને જાણવા માટે આપણાં શરીરની સાથે મળીને કાર્ય કરીએ છીએ, નહીં કે તેની વિરુદ્ધ.

આ એક એવો વિષય છે જેના પર ઈસ્ટરના ઉપલક્ષમાં આયોજિત સત્સંગ પછીથી હું ઘણું ચિંતનમનન કરી રહી છું અને મારું માનવું છે તેના પર હજી વધારે વિસ્તારથી ચર્ચા કરવાની જરૂર છે. આપણે એ ઉદાહરણ પર ધ્યાન આપી શકીએ છીએ જે ગુરુમાઈજીએ આપણને ઘણીવાર આપ્યું છે — પ્રકૃતિનું ઉદાહરણ. પ્રકૃતિ હંમેશાં પોતાના પ્રત્યે પ્રામાણિક રહે છે; તે જે પણ કરે છે એ એટલા માટે કરે છે જેથી તે એવી રહે જેવી તેણે હોવું જોઈએ અને એ દિશામાં જાય જ્યાં તેણે જવું જોઈએ. એ કબૂતરોનું ઉદાહરણ જુઓ જેને “હોમિંગ” એટલે કે “ઘરે પાછા ફરતાં” અથવા “સંદેશવાહક” કહેવામાં આવે છે. તેની દિશા ઓળખવાની ક્ષમતા — અને ખાસ કરીને ઘરે પાછા ફરવાની ક્ષમતા — એટલી સચોટ હોય છે કે સદીઓ સુધી આ પક્ષીઓનો ઉપયોગ લોકો વચ્ચે સંદેશાઓનું આદાનપ્રદાન કરવા માટે થતો હતો, એટલું જ નહીં સૈન્યદળોએ પણ તેનો ઉપયોગ કર્યો છે. કબૂતરોમાં એક વાસ્તવિક આંતરિક હોકાયંત્ર હોય છે અને એવું માનવામાં આવે છે કે તે પૃથ્વીના ચુંબકીય ક્ષેત્રોના સંપર્કમાં આવતા જ સક્રિય થઈ જાય છે. અને એવું નથી કે પશુ-પક્ષીઓમાંથી માત્ર કબૂતરોમાં આ ક્ષમતા છે. ઉદાહરણ તરીકે, ટ્રાઉટ માછલી, સેમન માછલી અને દરિયાઈ કાચબાઓની અમુક પ્રજાતિઓમાં — તેમજ કેટલાંક પ્રકારનાં પ્રવાસી પક્ષીઓમાં પણ — આવું જ આંતરિક હોકાયંત્ર હોય છે.

મનુષ્ય તરીકે, આપણે સહેજ જુદી રીતે કાર્ય કરીએ છીએ. આપણે જે ‘ઘર’ને શોધી રહ્યાં છીએ, જો તે આપણો અંતર્નિહિત આત્મા છે તો તેના તરફ પાછા ફરવાની આપણી યાત્રા એટલી સ્વચાલિત કે ઓટોમેટિક નથી. સામાન્ય રીતે કહીએ તો આપણે જે વ્યક્તિ બનીએ છીએ તે આપણા જીવવિજ્ઞાન અને સંચિત અનુભવોના સંયોજનની

અસર છે એટલે કે એ વસ્તુઓ જે આપણને શીખવવામાં આવી છે અને પરિણામસ્વરૂપ આપણે આપણા વિશે અને આપણા સંસાર વિશે જે સમજ વિકસિત કરી છે, આપણું વ્યક્તિત્વ એ બધાંનું મિશ્રણ છે. અને પ્રભાવોનું આ મિશ્રણ આપણને બદલી નાંખે છે. વિજ્ઞાન કહે છે કે તે આપણા મસ્તિષ્કની રાસાયણિક-પ્રક્રિયાને બદલી નાખે છે. ભારતનાં શાસ્ત્રો ‘સંસ્કારો’ વિશે જણાવે છે; આ સંસ્કાર ભૂતકાળનાં વિચારો, કર્મો અને અનુભવોનાં પરિણામે આપણા મન પર પડેલી છાપ છે અને એ જન્મજન્મમાંતરથી સંચિત થયાં હોય છે. આ સંસ્કાર આપમેળે ક્ષીણ નથી થતા. આપણા સચેત પ્રયત્ન વિના, આપણે એ વ્યક્તિ સુધી પાછા જઈ શકતા નથી જે આ પૂર્વસંસ્કારોના આવરણની નીચે છે.

એટલા માટે આપણે સાધના કરીએ છીએ. એટલા માટે આપણે આત્મબોધનો વિકાસ કરવાનો પ્રયાસ કરીએ છીએ. હું ગુરુમાઈજી પાસેથી શીખી છું કે સાધના શીખવાની, જે શીખ્યા છે એને ભૂલવાની અને ફરીથી શીખવાની એક નિરંતર પ્રક્રિયા છે. આપણે કાર્ય કરવાનું છે, કરેલાં કાર્યને રદ કરવાનું છે અને ફરીથી કરવાનું છે. અમુક ક્ષમતાઓને પરિષ્કૃત કરવી પડશે. અમુક વૃત્તિઓને જડમૂળમાંથી કાઢવી પડશે. અને જીવન જીવવાની અમુક રીતોને ફરીથી જીવંત કરવી પડશે. સદ્નસીબે, સિદ્ધયોગ પથ પર આપણી પાસે આપણા માર્ગદર્શકના રૂપમાં શ્રીગુરુની શિખામણો છે. આપણી પાસે શ્રીગુરુની કૃપા છે જે આપણા પ્રયત્નોને બળ આપી રહી છે. જાગ્રત કુંડલિની શક્તિની અમૂલ્ય સહાયથી આપણે આપણી વિવેકબુદ્ધિને તીક્ષ્ણ કરી શકીએ છીએ, જેથી આપણે એ જાણી શકીએ કે આપણે શું રાખવાનું છે, શું છોડવાનું છે અને શું ફરીથી પ્રાપ્ત કરવાનું છે.

માનવશરીરમાં હોવું — આ અત્યંત જટિલ શારીરિક અને માનસિક સંરચનામાં હોવું — એ એક કાર્ય છે. આપણે આ હકીકતને નકારી શકીએ નહીં. તેમ છતાં, માનવશરીરની આ જટિલ સંરચના જ તેને આટલો અસાધારણ ઉપહાર પણ બનાવે છે. આપણે માનવશરીરમાં છીએ એટલા માટે જ આપણે એ બધું જોઈ કે ઓળખી શકીએ છીએ જે આ શરીર છે અને કરે છે — એટલા માટે જ આપણે શરીરનું મૂલ્ય સમજી શકીએ છીએ, જેમ સંતે કર્યું તેમ આપણે પણ કરી શકીએ છીએ અને શરીર માટે કૃતજ્ઞતા વ્યક્ત કરી શકીએ છીએ. આપણે એ સમજી શકીએ છીએ કે આ શરીરના માધ્યમથી જ આપણે શરીરની પરે જઈ શકીએ છીએ, આપણે ભગવાનના સ્વરૂપની અનુભૂતિ કરી શકીએ છીએ.

ગુરુમાઈજીએ એક પ્રસંગ કહ્યો કે વર્ષ ૧૯૭૯ના સપ્ટેમ્બર મહિનામાં બાબા મુક્તાનંદ તેમની ત્રીજી વિશ્વયાત્રા દરમિયાન ફિલાડેલ્ફિયા શહેર ગયા હતા. ત્યાં કાર્યક્રમ એક થિયેટરમાં થયો હતો જેમાં એક હજાર કરતાં પણ વધારે લોકો બેસી શકતાં હતાં. ખીચોખીચ ભરેલા એ થિયેટરમાં કેટલાંક લોકો બહાર બેઠાં હતાં અને કેટલાંક સ્ટેજ પર. આ કાર્યક્રમમાં બાબાજીએ તેમના એ પ્રસિદ્ધ વાક્યાંશનો સાચો અર્થ સમજાવ્યો જેનો પ્રયોગ તેઓ દરેક સત્સંગની શરૂઆતમાં કરતા હતા અને હવે દરેક પ્રવચનની શરૂઆતમાં શ્રીગુરુમાઈ કરે છે : “ઘણા પ્રેમથી અને ઘણાં સન્માનથી સૌનું હાર્દિક સ્વાગત.” બાબાજીએ સમજાવ્યું કે જ્યારે તેઓ આ શબ્દો બોલે છે ત્યારે તેઓ આ તેમની સામે ઉપસ્થિત વ્યક્તિના ફક્ત બાહ્ય સ્વરૂપને જોઈને નથી કહી રહ્યા, પરંતુ એ નીલબિંદુ એટલે કે ચિતિના પ્રકાશ

સાથે પણ વાત કરી રહ્યા હોય છે જે દરેક વ્યક્તિમાં વિદ્યમાન છે. તેઓ એ વ્યક્તિમાં નિહિત દિવ્ય તત્ત્વ સાથે વાત કરી રહ્યા હોય છે.

તમે તમારા પોતાના આંતરિક લોકાયંત્રને કેવી રીતે પુનઃવ્યવસ્થિત કરશો જેથી તમે તમારી અંદર આ જ દિવ્યતાને સહેલાઈથી પામી શકો? તમે કેવી રીતે સમય કાઢતા રહેશો જેથી તમે વસંતના ઉમંગોત્સાહને તમારા શ્વાસમાં ભરી શકો, હવામાં ગુંજતા તેના ગીતને સાંભળી શકો અને તેનાથી માર્ગદર્શન મેળવીને ફરીથી 'ઘરે' જઈ શકો?

© ૨૦૨૬ એસ.વાય.ડી.એ. ફાઉન્ડેશન®. સર્વાધિકાર સુરક્ષિત.